

Bruxelles, 1. listopada 2021.
(OR. en)

12174/21

SOC 536
EMPL 390
EDUC 309
ECOFIN 887

NAPOMENA

Od:	Odbor za socijalnu zaštitu
Za:	Odbor stalnih predstavnika / Vijeće
Predmet:	Ključni socijalni izazovi: ključne poruke Odbora za socijalnu zaštitu utemeljene na godišnjem pregledu instrumenta za praćenje uspješnosti socijalne zaštite – potvrđivanje

Za delegacije se u prilogu nalaze ključne poruke utemeljene na Godišnjem pregledu instrumenta za praćenje uspješnosti socijalne zaštite i kretanjima u politikama socijalne zaštite koje je Odbor za socijalnu zaštitu finalizirao 21. rujna 2019. kako bi ih Vijeće (EPSCO) potvrdilo 15. listopada 2021.

Cjelovito izvješće dostupno je u dok. 12174/21 ADD 1.

Profili zemalja iz instrumenta za praćenje uspješnosti socijalne zaštite (SPPM) priloženi ovom izvješću nalaze se u dokumentu 12174/21 ADD 2 – 4.

Ključne poruke

1. **U cilju ispunjenja svojeg mandata kako je utvrđen u članku 160. UFEU-a Odbor za socijalnu zaštitu (SPC) izradio je za Vijeće godišnji pregled socijalne situacije u EU-u i razvoja politika u državama članicama** koji se temelji na najnovijim dostupnim podacima i informacijama. Na toj osnovi SPC u nastavku ističe nalaze i zajedničke prioritete, koji bi trebali poslužiti kao smjernice za pripremni rad na godišnjoj strategiji održivog rasta za 2022.

Dalekosežna socijalna poboljšanja do kraja desetljeća obuhvaćena strategijom Europa 2020.

2. **Prije izbijanja pandemije bolesti COVID-19 početkom 2020. u EU-u je trajalo razdoblje postojanog gospodarskog rasta i povećanja zaposlenosti**, što mu je omogućilo da se nastavi oporavljati od negativnih učinaka financijske i gospodarske krize koja je EU pogodila 2008. i 2009., što se otprilike podudara s početkom provedbe strategije Europa 2020., te da u tom razdoblju čak ostvari napredak.
3. **Tijekom 2019. gospodarstvo EU-a nastavilo je rasti**, a zaposlenost je dosegla najvišu dotad zabilježenu razinu, dok se nezaposlenost u EU-u, koja je iznosila 6,7 %, vratila na razine zabilježene prije krize iz 2008.
4. Zahvaljujući snažnom porastu zaposlenosti poboljšavalo se financijsko stanje kućanstava u EU-u, kako je vidljivo u bruto raspoloživom dohotku kućanstava, što je dovelo do **sveopćeg poboljšanja brojnih drugih socijalnih pokazatelja**. To je obuhvaćalo smanjenje stope teške materijalne oskudice, stope prekomjernih troškova stanovanja i rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti ukupnog stanovništva i djece u brojnim državama članicama. Međutim, povećanje rizika od siromaštva kod osoba koje žive u kućanstvima u kojima (gotovo) nema zaposlenih te pogoršanje razine i postojanosti siromaštva u brojnim državama članicama pokazali su da su određeni aspekti socijalne situacije i dalje znatno lošiji u odnosu na 2008.

5. Iako broj osoba izloženih riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti i dalje nije ni blizu cilja smanjenja siromaštva utvrđenog u strategiji Europa 2020. prema kojemu bi 20 milijuna osoba prestalo biti izloženo tom riziku, taj se broj nastavio smanjivati te je gotovo 10 milijuna manje osoba izloženih riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti u 2019. nego u 2008. (odnosno, gotovo 12 milijuna manje ako isključimo Ujedinjenu Kraljevinu). To je uglavnom izazvano znatnim smanjenjem broja ljudi koji žive u teškoj materijalnoj oskudici i u manjoj mjeri smanjenjem udjela osoba koje žive u kućanstvima u kojima (gotovo) nema zaposlenih.

... zaustavljena su nakon izbijanja bolesti COVID-19

6. Sveopći pozitivan razvoj socijalne situacije **prekinuli su, a potom i unazadili kriza prouzročena izbijanjem bolesti COVID-19**, kao i povezane mjere za sprječavanje širenja zaraze koje su donijele države članice kako bi se borile protiv pandemije i zaštitile živote i izvore sredstava za život svojih građana.
7. **Različita ograničenja društvenih i gospodarskih aktivnosti ostavila su ozbiljne posljedice na gospodarstvo EU-a.** U Europi se tijekom cijele 2020. BDP smanjio za 6,0 % unatoč snažnom oporavku europskog gospodarstva u trećem tromjesečju 2020. kada su tijekom ljeta ublažena ograničenja, da bi se potom ponovno uvela kako bi se suzbio drugi val bolesti COVID-19.
8. U istom se razdoblju **zaposlenost umjereno smanjila u usporedbi s padom gospodarske aktivnosti** te je u odnosu na 2019. **pala za 1,5 %** (što predstavlja otprilike 3 milijuna zaposlenih osoba manje). Do tog relativno blagog smanjenja zaposlenosti došlo je zbog snažnog doprinosa automatskih stabilizatora i masovnog uvođenja programâ skraćenog radnog vremena u državama članicama, od kojih su neki popraćeni potporom EU-a putem *instrumenta za privremenu potporu radi smanjenja rizika od nezaposlenosti u izvanrednoj situaciji* (SURE) i drugih sličnih mjera na tržištu rada.

Sustavi socijalne zaštite glavni su čimbenik stabilizacije za dohodak kućanstava i za potporu kontinuiranom pristupu socijalnim uslugama...

9. Sustavi socijalne zaštite bili su glavni čimbenik stabilizacije u potpori dohotku kućanstava jer su socijalne naknade, uključujući programe skraćenog radnog vremena, imale važnu ulogu u ublažavanju ukupnog pada dohotka kućanstava u 2020. Pristup sustavima socijalne zaštite često je bio privremeno olakšan kako bi se povećala učinkovitost sustava u zaštiti osoba koje su izgubile posao ili dohodak. Tome su u manjoj mjeri doprinijele prilagodbe poreza na dohodak i bogatstvo te druge mjere socijalne politike koje su hitno donesene.
10. Uzimajući u obzir taj učinak stabilizacije, dok se procjenjuje da se medijan dohotka od nesamostalnog rada radno sposobnog stanovništva (18 – 64 godine) u EU-u smanjio za 7,2 % u odnosu na 2019., procjenjuje se da su medijan raspoloživog dohotka kućanstva, kao i **ukupna dohodovna nejednakost te stopa rizika od siromaštva i dalje općenito stabilni** (u skladu s brzim procjenama Eurostata za dohotke u 2020.) iako postoje znatne razlike među zemljama i dobnim skupinama.

... no aktualna kriza ipak je više pogodila osobe koje su već bile u ranjivom položaju.

11. Unatoč ublažavajućoj ulozi sustava socijalne zaštite, **aktualna kriza snažnije je utjecala na osobe u ranjivom položaju**, uključujući osobe u nesigurnim ili nestandardnim oblicima zaposlenja; osobe s invaliditetom i osobe kojima je potrebna dugotrajna skrb (kao i njihove pružatelje skrbi); mlađe radnike, koji su vjerojatno prekomjerno zastupljeni u sektorima koje su teže pogodile mjere ograničavanja socijalnih kontakata; obitelji i djecu u ranjivom položaju; beskućnike; migrante i etničke manjine. Konkretno starije osobe ili osobe s postojećim zdravstvenim stanjima bile su osobito izložene zdravstvenim rizicima povezanim s virusom COVID-19. Osim toga, žene, koje su prekomjerno zastupljene u ključnim sektorima zdravstvenih i socijalnih usluga, a posebno u kućanstvima u kojima su samohrani roditelji, tijekom krize su se morale nositi s povećanim radnim opterećenjem i obvezama skrbi.

12. Unatoč određenim poboljšanjima sveukupnog financijskog stanja europskih kućanstava u 2021., osobe s niskim dohotkom i dalje se suočavaju s velikim financijskim poteškoćama¹, što upućuje na to da **financijski učinak krize i dalje mnogo snažnije osjećaju osobe čija su primanja pri dnu raspodjele dohotka**. Kućanstva s niskim dohotkom često su se suočavala s većim poteškoćama tijekom pandemije jer je vjerojatnije da žive u prenapučenim ili lošim stambenim uvjetima te da kod kuće nemaju pristup internetu.
13. Unatoč relativno ograničenom kratkoročnom učinku pandemije na mirovinske sustave, dohodovna nejednakost među starijim osobama i dalje je prisutna, a rodna nejednakost postaje sve izraženija u starijoj dobi. Nakon desetljeća poboljšavanja situacije zaustavljen je napredak u smanjenju rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti starijih osoba u EU-u.

Predstojeći razvoj događaja:

14. Najnovije prognoze² pokazuju da poboljšanje zdravstvenog stanja, povezano sa sve većim stopama cijepljenja i kontinuirano ublažavanje mjera za sprječavanje širenja zaraze ponovno pokreću gospodarstva EU-a, a očekuje se da će BDP u 2021. porasti za 4,8 %. Iako će se brzina oporavka razlikovati među državama članicama, **očekuje se da će do kraja 2022. sve države članice otkloniti nedostatke i vratiti se na razinu ostvarenja rezultata koji su prethodili krizi**.
15. **Očekuje se da će trebati više vremena da se zaposlenost vrati na razine prije krize** jer je potrebno povećati trajanje radnog vremena prije nego što poduzeća ponovno počnu zapošljavati. Osim brzine gospodarskog oporavka, izgledi na tržištu rada ovisit će i o trenutku ukidanja potpore politikama te o brzini preraspodjele radnika među sektorima i poduzećima u razdoblju nakon pandemije te u kontekstu zelene i digitalne tranzicije.
16. S obzirom na složenost izazovâ i učinak krize prouzročene bolešću COVID-19 na najranjivije skupine, **očekuje se da će sustavi socijalne zaštite kratkoročno i srednjoročno i dalje biti pod pritiskom**.

¹ Udio kućanstava koja prijavljuju da „posežu za ušteđevinom ili se zadužuju kako bi podmirila tekuće troškove”.

² [Ljetna gospodarska prognoza 2021.: Reopening fuels recovery \(Ponovno pokretanje oporabe goriva\) | Europska komisija \(europa.eu\)](#)

U tom kontekstu treba razmotriti sljedeće smjernice politike:

17. Kako bi se oporavile od krize i bolje pripremile za buduća izvanredna stanja, **države članice trebale bi i dalje davati prednost mjerama za suzbijanje siromaštva i socijalne isključenosti kako bi se riješio problem sve veće dohodovne nejednakosti te kako bi se povećala otpornost sustava socijalne zaštite.** Nacionalni odgovori trebali bi i dalje biti usmjereni na situaciju osoba u ranjivom položaju i uključivati mehanizme za potporu takvih osoba.
18. Trebalo bi pojačati napore u cilju osiguravanja **snažne zaštite minimalnog dohotka povezane s pristupom visokokvalitetnim socijalnim uslugama i uključivim tržištima rada** u skladu s pristupom aktivnog uključivanja i s obzirom na glavni cilj EU-a u pogledu siromaštva i socijalne isključenosti. U tom će se smislu, prema potrebi, morati održavati ili proširiti razina ulaganja u sektore socijalne i zdravstvene zaštite te dugotrajne skrbi, kao i u ljudski kapital. Takvim bi se ulaganjima pružila potpora oporavku i doprinijelo jačanju automatskih stabilizatora, čime bi gospodarstva i društva postala otpornija na buduće krize. Za pružanje socijalnih usluga organizacije socijalne ekonomije mogu biti važan partner javnim tijelima.
19. Obuhvat, prenosivost, primjerenost i transparentnost prava na **socijalnu zaštitu** trebali bi se i dalje razmatrati strukturno, među ostalim uzimanjem u obzir privremenih mjera koje su poduzete kao odgovor na krizu. Napori država članica trebali bi se temeljiti na Preporuci Vijeća o pristupu radnika i samozaposlenih osoba socijalnoj zaštiti³. Države članice potiču se na učinkovitu provedbu nacionalnih planova koji su nedavno dostavljeni u skladu s Preporukom. Učinak planova trebalo bi pomno pratiti.
20. Nastavit će se potreba za ciljanim naporima kako bi se pružila potpora **djeci izloženoj riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti**, također u skladu s Preporukom Vijeća o uspostavi europskog jamstva za djecu⁴. Sveobuhvatne mjere za promicanje jednakih mogućnosti pružanjem niza ključnih usluga djeci kojoj je potrebna pomoć mogu doprinijeti zaustavljanju prenošenja siromaštva s koljena na koljeno.

³ [Preporuka Vijeća o pristupu radnika i samozaposlenih osoba socijalnoj zaštiti \(2019/C 387/01\)](#)

⁴ [Preporuka Vijeća o uspostavi europskog jamstva za djecu \(\(EU\) 2021/1004\)](#)

21. Potrebno je pospješiti socijalnu uključenost **osoba s invaliditetom** u skladu sa *Strategijom o pravima osoba s invaliditetom za razdoblje 2021. – 2030.*⁵ osiguravanjem uključivijeg obrazovanja, odgovarajućeg pristupa kvalitetnim zdravstvenim uslugama i dugotrajnoj skrbi te aktivnih politika tržišta rada koje su prilagođene njihovim potrebama.
22. Potrebni su daljnji napori u pogledu socijalne uključenosti **migranata i izbjeglica**, što će iziskivati integriran pristup koji povezuje osposobljavanje i poboljšanje vještina s mogućnostima zapošljavanja, kao i pristup uslugama, posebno zdravstvenoj zaštiti i stanovanju.
23. Potrebne su i strukturne mjere za rješavanje pitanja **beskućništva i isključenosti u pogledu stanovanja**. U takvim mjerama trebala bi se dati prednost integriranim pristupima koji kombiniraju prevenciju, brz pristup trajnom stanovanju i pružanje usluga potpore. Prema potrebi trebalo bi ubrzati ili poboljšati izgradnju novih socijalnih stanova ili pristup stambenoj potpori. U planovima cijepljenja država članica trebalo bi osigurati da se dopre do osoba u skloništima i beskućnika koji žive izvan skloništa. Trebalo bi u potpunosti iskoristiti potencijal Europske platforme za borbu protiv beskućništva radi jačanja suradnje među različitim dionicima koji sudjeluju u rješavanju tog pitanja.
24. U skladu sa zaključcima zajedničkog Izvješća Odbora za socijalnu zaštitu i Komisije o primjerenosti mirovina za 2021.⁶ naglasak bi i dalje trebao biti na **dugoročnijim izazovima povezanim s održavanjem primjerenosti i održivim financiranjem mirovina** u kontekstu društva koje stari te gospodarstva i tržišta rada koja se mijenjaju.
25. Države članice trebale bi nastaviti poduzimati **mjere za produljenje radnog vijeka**. Nastojanja da se prilagode dob umirovljenja ili zahtjevi u pogledu karijere, naknade ili stope akumuliranja kako bi bili u skladu s produljenjem očekivanog životnog vijeka trebala bi se dopuniti strategijama aktivnog starenja i fleksibilnim mogućnostima rada, uključujući mogućnost kombiniranja mirovina s dohotkom od rada.

⁵ [Strategija o pravima osoba s invaliditetom \(COM\(2021\) 101 final\)](#)

⁶ [Izvješće o primjerenosti mirovina za 2021. koje su zajedno sastavili Odbor za socijalnu zaštitu i Europska komisija](#)

26. Potrebni su trajni naponi kako bi se **smanjile razlike u mirovinama među spolovima** te kako bi se osigurali odgovarajući obuhvat i mogućnosti stjecanja mirovinskih prava za **nestandardne radnike i samozaposlene osobe**.
27. U području **zdravstvene zaštite** jačanje otpornosti, djelotvornosti i pristupa zdravstvenim sustavima i dalje bi trebalo biti u središtu napora država članica. Kriza je pokazala vrijednost **snažnih sigurnosnih mreža**, kao i stratešku važnost **učinkovite koordinacije između sustava socijalne i zdravstvene zaštite** kako bi se svima omogućio pristup kvalitetnoj skrbi.
28. Potrebno je ponovno se usredotočiti na **sprečavanje bolesti i promicanje zdravlja**, kao i na poboljšanje **pružanja primarne zdravstvene zaštite**. To uključuje osiguravanje dostupnosti osposobljenog **medicinskog osoblja** s odgovarajućom potporom.
29. Inovativni pristupi u pružanju zdravstvene zaštite mogli bi doprinijeti rješavanju pitanja nedostatka radnika u zdravstvu. Mješoviti pristup **kojim se fizičko pružanje usluga dopunjuje digitalnim uslugama** može pomoći u promicanju pristupa kvalitetnoj zdravstvenoj zaštiti za sve. Istodobno bi trebalo pružiti dodatne informacije i potporu osobama s ograničenim digitalnim vještinama i ograničenim pristupom digitalnoj infrastrukturi kako bi se zajamčilo da ne budu zapostavljene.
30. Nakon pandemije bolesti COVID-19 i u skladu sa zaključcima iz zajedničkog Izvješća Odbora za socijalnu zaštitu i Komisije o dugotrajnoj skrbi za 2021.⁷ države članice moraju znatno pojačati napore za rješavanje strukturnih izazova povezanih s **dugotrajnom skrbi**. To posebno podrazumijeva osiguravanje dostupnosti visokokvalitetnih, cjenovno pristupačnih i dostupnih usluga dugotrajne skrbi svima kojima su potrebne, suočavanje s izazovima u pogledu radne snage i pružanje potpore pružateljima dugotrajne skrbi te poboljšanje troškovne učinkovitosti dugotrajne skrbi tijekom razdoblja sve veće potražnje i smanjenja radne snage, među ostalim iskorištavanjem potencijala digitalizacije i usmjeravanjem na prevenciju.

⁷ [Izvješće o dugotrajnoj skrbi za 2021. koje su zajedno sastavili Odbor za socijalnu zaštitu i Europska komisija](#)

31. U mjerama koje nadilaze područje socijalne politike također bi se trebala dati prednost usmjeravanju na poboljšanje socijalne situacije u cijeloj Uniji. U svim reformama, uključujući onima koje se odnose na zelenu i digitalnu tranziciju, potrebno je uzeti u obzir socijalna pitanja i pitanja povezana sa zapošljavanjem. Procjene distribucijskog učinka mogu pomoći u sprečavanju štetnih socijalnih učinaka.
32. Napori tijekom razdoblja oporavka trebali bi se i dalje voditi **europskim stupom socijalnih prava**. Tri nova glavna cilja EU-a iz Akcijskog plana za provedbu europskog stupa socijalnih prava, koja su čelnici i čelnice EU-a pozdravili u Izjavi iz Porta⁸ i koja se trebaju ostvariti do kraja desetljeća u području zapošljavanja, vještina i smanjenja siromaštva, trebala bi potaknuti provedbu tog stupa u predstojećim mjesecima i godinama. U tu svrhu pozivaju se države članice da utvrde ambiciozne i ostvarive nacionalne ciljeve koji na odgovarajući način doprinose postizanju ciljeva EU-a, uzimajući u obzir nacionalne okolnosti.
33. Države članice trebale bi optimalno iskoristiti financijska sredstva koja su im dostupna u okviru **Instrumenta za oporavak *Next Generation EU*, kao i povećanog proračuna EU-a za razdoblje 2021. – 2027.** Konkretno, trebalo bi iskoristiti sinergije između zaštite klime i digitalizacije s jedne strane te ulaganja u socijalnu infrastrukturu i vještine s druge strane, čime bi se doprinijelo pravednoj tranziciji. Fondovi će imati važnu ulogu u podupiranju oporavka osiguravanjem financijskih sredstava za programe za ponovno pokretanje gospodarstva i ublažavanje socijalnih posljedica pandemije.
34. **Europski semestar i dalje je učinkovit koordinacijski alat** za poticanje održivog i uključivog gospodarskog rasta, konkurentnosti, zapošljavanja i odgovarajuće socijalne zaštite i socijalne uključenosti. I dalje je važno održavati ravnotežu između privremenih, ciljanih prilagodbi povezanih s pokretanjem Mehanizma za oporavak i otpornost i izvorne svrhe semestra. U tom kontekstu **trebalo bi zadržati ulogu Vijeća EPSCO i njegovih savjetodavnih tijela u postupku semestra** u skladu s prethodnim ciklusima semestra i uz potpunu primjenu Ugovora (članak 148. UFEU-a) i odgovarajućih mandata savjetodavnih tijela.

⁸ [Izjava iz Porta \(internetske stranice Consilium, 7. svibnja 2021.\)](#)

35. Kako bi se ojačala socijalna Europa i podržala provedba europskog stupa socijalnih prava na razini EU-a i država članica, uzimajući u obzir odgovarajuće nadležnosti, **trebalo bi održavati konstruktivan dijalog između institucija EU-a, država članica, socijalnih partnera i organizacija civilnog društva.**
36. **Europska komisija poziva se da navedene smjernice politika uzme u obzir u pripremnom radu na godišnjoj strategiji održivog rasta za 2022.**
-